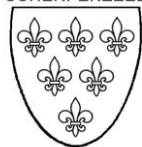

VERENIGING
OUD
SCHERPENZEEL

23^e jaargang nr. 3
oktober 2011

1911

2011

Vereniging Oud - Scherpenzeel

In dit nummer:

<i>Van de Bestuurstafel.....</i>	<i>3</i>
<i>Uitnodiging Ledenbijeenkomst.....</i>	<i>4</i>
<i>Uitgesteld Bedrijfsbezoek.....</i>	<i>5</i>
<i>Van de Redactie.....</i>	<i>5</i>
<i>Landgoedeigenaren gastvrij voor Oud-Scherpenzeel.....</i>	<i>6</i>
<i>"Noe eerst effe Proate !".....</i>	<i>8</i>
<i>Bandweverij C&S Valkenburg 100 jaar..</i>	<i>Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.</i>
<i>Open Monumentendag, zaterdag 10 september 2011.....</i>	<i>35</i>
<i>Correcties en Aanvullingen.....</i>	<i>38</i>

De kopij voor het decembernummer 2011 dient uiterlijk
zaterdag 19 november a.s. te zijn ingeleverd bij de redactie.

Foto's omslag:

*bovenste foto toont het vroegere pand van C&S Valkenburg aan de Stationsweg;
op onderste foto staat een deel van het huidige bedrijfspand, Glashorst 111.
(Zie ook het artikel over 100 jaar C&S op pag. 15 e.v.)*

VAN DE BESTUURSTAFEL

Na de rustige zomermaanden is het verenigingsleven voluit van start gegaan. Ook voor onze vereniging. Heel veel tijd en energie is gestoken in het helpen organiseren van de Open Monumentendag in Scherpenzeel op 10 september jl. Het bestuur wil alle vrijwilligers hartelijk bedanken voor hun inzet.

Er wordt momenteel hard gewerkt om orde te scheppen in onze bibliotheek. Deze wordt opnieuw ingericht en verwerkt in een computerprogramma.

Op 18 oktober a.s. wordt de LEDENBIJEENKOMST gehouden in Partycentrum Boschzicht. Zie hiervoor de uitnodiging elders in dit blad.

Op zaterdag 19 november a.s. is er weer een Open Dag in het documentatiecentrum in het Koetshuis en wel van 13.00 – 17.00 uur. Het thema op deze dag is *'Textielnijverheid in Scherpenzeel'*. In de vorige eeuw zijn bedrijven als 'De Driekleur' en 'C&S Valkenburg' van grote economische- en sociale betekenis geweest voor ons dorp. Als oudheidkundige vereniging willen we hieraan aandacht besteden.

Het bestuur nodigt u uit om op de dinsdagavonden van 19.00-21.00 uur ons documentatiecentrum te bezoeken. Er zijn veel boeken in te zien met foto's van o.a. verenigingen, scholen en instellingen. Ook is het mogelijk om op de afdeling genealogie, desgewenst met deskundige hulp, na te gaan wie uw voorouders waren. Loop vrijblijvend binnen. De koffie staat klaar.

Enkele weken geleden zijn leerlingen van groep 7 van de basisscholen uit Scherpenzeel in het kader van het leerlingenproject 'Van Luchtkasteel tot Dassenburcht' op bezoek geweest in het Koetshuis.

Tenslotte nog een OPROEP! Het bestuur is op zoek naar mensen die ons team van vrijwilligers op de dinsdagavonden willen komen versterken. Bel mij voor nadere informatie (033-2772657).

Rest mij nog om u namens het bestuur veel leesplezier te wensen.

Wim Schimmel, voorzitter.

UITNODIGING LEDENBIJeenKOMST

Op **dinsdagavond 18 oktober a.s.** bent u welkom op de ledenbijeenkomst in Partycentrum Boschzicht, aan de Burg. Royaardslaan 4.

Aanvang 19.30 uur.

Thema van deze avond is *'De Grebbelinie door de eeuwen heen'*. Wij hebben de heer Bert Rietberg uit Ede bereid gevonden een powerpoint presentatie te verzorgen over de Grebbelinie.

De Grebbelinie (Rijksmonument) is een waterlinie die stamt uit de 18^e eeuw. Het is een verdedigingswerk met een lange geschiedenis en in veel opzichten een aarden tijdlijn. Werkzaamheden rond de liniedijk wezen steeds op onrust in Europa. Nationale en internationale oorlogen en revoluties lieten hun sporen na in de Gelderse Vallei. Ook Scherpenzeel, dat kwetsbaar dichtbij en hinderlijk hoog de Grebbelinie flankiert, heeft een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van de Valleistelling.

Bert Rietberg is voorzitter en medeoprichter van de Stichting Grebbelinie. Ook is hij de auteur van *Cultuurhistorische Gids Grebbelinie* (2004); *Tijdlijn in de Gelderse Vallei* (2006); *Rhenen als onderdeel van de Grebbelinie* (2008) en van de *Wandelgids Grebbeliniepad* (2010).

Na 25 jaar in het onderwijs te hebben gezeten, is hij nu full-time actief als ondernemer met Adviesbureau Grebbelinie in opdracht van o.a. provincie Utrecht; projectbureau SVGV (Stichting Vernieuwing Gelderse Vallei) en van diverse gemeenten langs de Grebbelinie.

Onze plaatsgenoot Erik Jonker heeft een film gemaakt van diverse activiteiten rondom Scherpenzeel. Een film die de historie weer tot leven brengt. Wij zijn blij dat hij bereid is deze film aan ons te vertonen.

Kortom het belooft weer een interessante avond te worden. Ook niet leden zijn welkom. Vanaf 19.00 uur is de zaal open en staat de koffie/thee voor u klaar.

Graag tot ziens op 18 oktober.

UITGESTELD BEDRIJFSBEZOEK

Het is al jaren een goede gewoonte om voor belangstellende Oud Scherpenzeelers een bezoek te organiseren aan een Scherpenzeels bedrijf. Dit vindt normaliter plaats in de maand november. Voor dit jaar hadden we onze zinnen gezet op een bezoek aan Methorst Milieu aan de Hopeseweg. Een familiebedrijf dat al sinds 1939 in Scherpenzeel actief is op het gebied van recycling van materialen. Het is boeiend om te ervaren wat er allemaal komt kijken op bij het slopen, saneren, vervoeren en recyclen van allerhande materialen.

Om veiligheidsredenen is het niet verantwoord om tijdens de uitvoering van werkzaamheden met een grote groep op het terrein rond te lopen. Als dit blad verschijnt is het intussen medio oktober en dus te vroeg donker om 's avonds te gaan. Om die reden hebben we besloten het bezoek uit te stellen naar april 2012. In ons volgende nummer zullen we de uitnodiging opnemen.

VAN DE REDACTIE

U bent gewend dat u vier keer per jaar het blad 'Oud-Scherpenzeel' met een keur van artikelen in de bus krijgt. Iets waar u al bijna 23 jaar lang met grote vanzelfsprekendheid op hebt kunt rekenen. Maar zo vanzelfsprekend is dat niet. Elke keer opnieuw moet weer nagedacht en gezocht worden naar nieuwe onderwerpen. Om bestuur en redactie daarbij een handje te helpen, vragen wij u eens mee te denken en suggesties aan te leveren voor nieuwe thema's. U weet vast wel zaken uit onze dorpsgeschiedenis te noemen die de moeite waard zijn om daar één of meerder artikelen aan te wijden.

De redactie ontvangt uw reacties met open armen (voor adresgegevens zie blz. 39).

LANDGOEDEIGENAREN GASTVRIJ VOOR OUD-SCHERPENZEEL

Dreigende wolkenluchten wisten niet te verhinderen dat meer dan veertig wandelaars vrijdagavond 10 juni op pad gingen met Govert Bos, beheerder van Landgoed Scherpenzeel en Jaap Smit (*foto*), bestuurslid van onze vereniging.

Vanaf de Toeristische Opstap Plaats (TOP) aan de Nieuwstraat wandelden de

deelnemers naar de Grebbeline waar zij werden geïnformeerd over de geschiedenis van dit verdedigingswerk en de werkzaamheden daar, die tot doel hebben de Post van Lambalgen weer in oude glorie te herstellen. De wandelaars konden een kijkje nemen in één van de vele kazematten die op de Grebbelinie zijn gebouwd.

Bij natuurgebied De Slingers vertelde Govert Bos (*foto*) over de herinrichting van het gebied, waarbij de bovenlagen van de oorspronkelijke beekloop van de Lunterse Beek zijn afgegraven en de nieuw ontstane beekdalweide inmiddels is begroeid met diverse zeldzame plantensoorten

waaronder de koekoeksbloem. Door in een ander gedeelte van het oude beekdal de kleiachtige grond gedurende een aantal jaren te laten verschralen, verandert de vegetatie ingrijpend en zal mogelijk in de toekomst zelfs de orchidee zich in het natuurgebied laten zien.

Onderweg naar de historische Buitenplaats Lambalgen werd wederopbouwboerderij Groot Lambalgen aangedaan. Eigenaar van Landgoed Lambalgen, de heer A.Patijn(*foto*), onthaalde de wandelaars in de voormalige fruitschuur met koffie, frisdrank en andere versnaperingen. Hij vertelde over de geschiedenis van de buitenplaats en het beheer van het Landgoed. Het herenhuis op Lambalgen is helaas in 1953 afgebrand, maar sinds 1999 is het bijbehorende koetshuis gereconstrueerd als vakantie-woning.

In het Achterbos van het landgoed vindt men binnen de monumentale beukenlanen sinds de vroege 20^e eeuw een Arboretum of bomentuin met meerdere exotische boomsoorten. Helaas hebben ook bomen niet het eeuwige leven waardoor op niet al te lange termijn meerdere beuken zullen moeten worden gekapt, zoals dat inmiddels ook met een aantal eiken is gebeurd. In een ander gedeelte van het landgoed, het Weeldebos, is onlangs het historische padenstelsel hersteld.

De wandeling werd vervolgd over een gedeelte van de Grebbelinie ter hoogte van de Broekerweg. Jaap Smit vertelde dat een ogenschijnlijk lelijk blok beton in feite deel uitmaakt van een Pantser Afweer Geschut (PAG) dat tijdens WO-2 vijandelijke troepen diende tegen te houden. Waar de Lunterse Beek uitmondt in het Valleikanaal zal als onderdeel van het herstel van de Post van Lambalgen mogelijk een eiland worden gecreëerd door een gedeelte van de vroegere loop van de Broekersloot (nu Valleikanaal) weer open te graven.

Aan het einde van de geslaagde wandeling hebben we op uitnodiging van de heer Patijn onder het genot van een hapje en een drankje gezellig nagepraat in de fruitschuur van Landgoed Lambalgen.

Wim van den Berg.

"NOE EERST EFFE PROATE !"

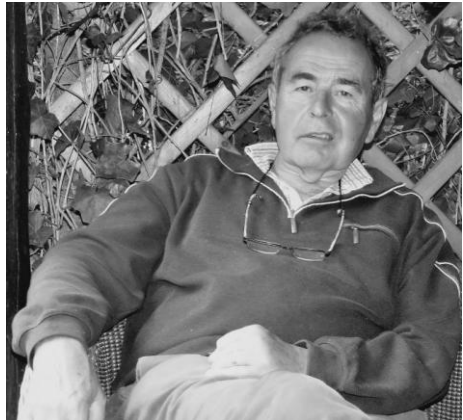

In de rubriek "Noe eerst effe Proate !" interviewt Piet Valkenburg jonge + oude, bekende + onbekende, kortom allerlei Scherpenzeelers, die iets leuks of interessants over Scherpenzeel te vertellen hebben.

Naar aanleiding van het 100-jarig jubileum van de firma C&S Valkenburg werden door mij diverse Scherpenzeelers benaderd om informatie in te winnen over dit oer-Scherpenzeelse bedrijf. Eén van hen was Jan Aarsen, geboren in Scherpenzeel, woonachtig in Ede en ruim 30 jaar werkzaam geweest bij de firma C&S.

Daarom nu Jan Aarsen aan het woord voor de 23e aflevering van Noe eerst effe Proate. "Ik ben geboren in Scherpenzeel op 15 maart 1946 als Jan Gijsbertus Aarsen, zoon van Job Aarsen en Gerritje Voskuijlen".

(Jacob (Job) Aarsen is geboren op 14 juni 1911 in Woudenberg als zoon van Teunis Hendrik Aarsen en Gijsje Hendriksen. Job trouwde op 19 juni 1937 in Scherpenzeel met Gerritje Voskuijlen. Zij is geboren op 12 september 1913 te Scherpenzeel en was een dochter van Jan Voskuijlen en Gerritje Lagerweij. – PV)

Jan vervolgt, "Mijn vader Job Aarsen was metselaar en wij woonden aan het Oosteinde, precies tegenover het Tolhuis in het middelste huisje van het blokje van drie dat daar nu nog staat (*foto volgende blz.*). Dat is nog net in Scherpenzeel, want de grens met Renswoude liep achter ons huis langs. Jan vervolgt, "Mijn vader Job Aarsen was metselaar en wij woonden

aan het Oosteinde, precies tegenover het Tolhuis in het middelste huisje van het blokje van drie dat daar nu nog staat (*foto volgende blz.*). Dat is nog net in Scherpenzeel,

want de grens met Renswoude liep achter ons huis langs. Wij zelf hadden een klein gezin, want ik had slechts één oudere broer. Pal naast ons in hetzelfde blokje van drie huizen woonden trouwens mijn opa en oma Voskuijlen.

Opa Jan Voskuijlen.

Een zus van mijn moeder, dus een tante van mij, was Neeltje Hendriks-Voskuijlen die vroeger de oudste inwonster van Scherpenzeel was, zij is maar liefst 104 jaar oud geworden. Aan de Voskuilenkant worden ze wel vaker oud: een broer van mijn moeder werd bijna 100 en mijn moeder werd bijna 96 jaar oud.

Op de voorgrond zit rechts de 104-jarige Neeltje Hendriks-Voskuijlen en links naast haar Gerritje Aarsen-Voskuijlen, moeder van Jan Aarsen.

Na mijn lagere school tijd ging ik naar Amersfoort naar de Mulo en nadat ik in 1963 van school afkwam ben ik gaan werken bij de gemeente Soest. Dat was echter niks voor mij, want eigenlijk had ik daar geen moer te doen. Toen ik eens ging vragen of er meer werk voor me was zei die man letterlijk: "Doe maar rustig aan, want je moet nog zo lang". Dat was een echte ambtenaar dus. Ik wilde dus weg bij de gemeente Soest en zo ben ik op 15 juli 1964 aan de slag gegaan bij C&S Valkenburg.

Eigenlijk ben ik al in 1959 op 13-jarige leeftijd terecht gekomen bij C&S als vakantiehulp. Zoals de kinderen van die leeftijd nu gaan schappenvullen bij de supermarkt, zo gingen we in die tijd bij een fabriek proberen om wat geld te verdienen in de vakantietijd.

Toen ik in 1964 bij C&S aan de slag ging was dat in de boekhouding. Ik heb er uiteindelijk van 1964 tot 1998 gewerkt. Ik moet er wel bij zeggen dat ik tussendoor drie jaar ben weg geweest en elders heb gewerkt.

Ik was boekhouder en in die tijd moest je dat letterlijk nemen : je had een debiteurenboek, een crediteurenboek, een bankboek, een giroboek, een kasboek, een inkoopboek, een verkoopboek en diversen postenboek en ga zo maar door. De hele dag was je bezig met de vulpen al die boeken in te vullen. Elke post moest in diverse boeken worden verantwoord en natuurlijk moest alles kloppend zijn. Ik heb zelf in die begin jaren '70 nog het doorschrijfsysteem ingevoerd bij C&S.

Ik ben begonnen in het pand aan de Stationsweg. C&S was toen een traditionele bandweverij en in de 60er jaren was de firma groot geworden door de productie van koe- en paardenhalsters, band voor de woningtextiel en voor militaire band.

Het oude pand van C&S Valkenburg aan de Stationsweg.

De ruimte rond het pand was in gebruik als moestuin.

C&S Valkenburg was duidelijk een familiebedrijf. Ik heb van de oorspronkelijke eigenaars maar twee Valkenburgers gekend: Brand Valkenburg en Henk Valkenburg, die aan de Holevoet woonde. Later kwamen Jan en Arie Valkenburg in de zaak. Jan Szn. was verantwoordelijk voor de Verkoop en Technische zaken en Arie Hzn. voor Inkoop, productie en alle personele zaken. Eigenlijk vormden zij de gehele leiding. Pas in het begin van de '60-er jaren kwam de eerste bedrijfsleider in het bedrijf. Die eerste bedrijfsleider heb ik zelf niet gekend, dat was vóór mijn tijd. Zijn opvolger wel, dat was de heer Bathoorn en hij was afkomstig uit Twente, daarna kwam de heer Dornbos uit Drenthe.

Begin 60er jaren kwam ook de eerste vertegenwoordiger in het bedrijf, dat was Jan van de Kamp. Hij is helaas te jong op bijna 41 jarige leeftijd overleden.

Ik kan mij de brand in het pand aan de Stationsweg nog goed herinneren. Dat was op 16 februari 1965. Ik ging tussen de middag altijd op de fiets naar huis om te eten en toen ik om kwart voor één weer naar kantoor ging, zag de lucht donker van de rook en bleek het bedrijf in brand te staan. Een ervaring om nooit te vergeten. Wat de oorzaak van de brand is geweest is nooit duidelijk geworden, maar het was in de 60er jaren een trend om kokosmatten in huis te hebben. Die matten werden afgezet met jute band en dat werd geproduceerd door C&S. Jute gaf een enorme stofontwikkeling tijdens de bandproductie. Misschien is er gerookt door iemand of was er sprake van kortsluiting, maar de jute en het stof heeft een belangrijke rol gespeeld in de brand en de heftigheid van de brand. Gelukkig was C&S hiervoor goed verzekerd, dat was goed voor elkaar en dus werd het financiële aspect vlot afgehandeld en kon snel worden herbouwd.

Daarna kwam de nieuwbouw aan de Glashorst. Eerst werd zo'n beetje de helft van het huidige bedrijf neergezet en in begin 70er jaren werd het bedrijf verder uitgebreid. Naast de bandweverij werd besloten dat er complete artikelen moesten worden geproduceerd en werd er uitgebreid met een confectieafdeling. Dat bleek een gouden greep want die confectieafdeling liep prima. Er werkten in de hoogtijdagen 30 à 40 mensen.

Het pand aan de Glashorst, 1981.

C&S ging altijd goed met de markt mee. Zo was het één van de eerste firma's in Nederland die het agentschap kreeg voor klittenband, wat toen Velcroband heette. Het verven van de band werd uitbesteed bij een bedrijf in Oosterbeek en bij een zusterbedrijf in Boxtel. Die uitbesteding was niet zo'n succes, want het gebeurde vaak dat opdrachten niet tijdig werden uitgevoerd en ook het transport leverde problemen op. Resultaat was dat C&S zelf een ververij startte en een verfmachine aanschafte. Zover ik weet staat die machine er nog.

Dit alles leidde er toe dat firma C&S steeds meer een compleet eindproduct op de markt kon brengen en het personeelsbestand uitgebreid werd tot bijna 100 man. Later ging de confectieafdeling over naar Drenthe en nam het personeelsbestand weer af.

C&S had veel contacten in het leger, ze zijn onder anderen groot geworden door legeropdrachten. Zo werden er ook mitrailleurbanden (*foto*) van heel speciaal katoengaren gemaakt voor het Israëlische leger. Wij wisten precies wanneer er in het Midden-Oosten weer trammelant kwam, want dan werd C&S benaderd met de vraag of er nog mitrailleurbanden voorradig waren. Het gebeurde dan wel eens dat C&S moest antwoorden dat er wel voorraad was, maar dat dit een vorige keer door de keurmeesters van het Israëlische leger was afgekeurd. Prompt kwam een keurmeester een week later dezelfde voorraad nog een keer keuren en werd de voorraad

ditmaal wel goedgekeurd. Om te testen moest er dan geschoten worden en voor dat doel lag er ook een mitrailleur in de kluis bij C&S. Er werd geschoten op de Hembrug (tot 1983 een spoorbrug over het Noordzeekanaal, red.) om te kijken of de banden goed door de mitrailleur geleid werden en of de patronen er wel goed uitkwamen. De productie van mitrailleurbanden was door de modernisering van de wapens van het Israëliëse leger plotseling afgelopen.

Zo werden er in de loop van de jaren eigenlijk wel heel specifieke producten gemaakt, meestal bedoeld als technische toepassingen. Een ander specifiek onderdeel van C&S was bijvoorbeeld een breierijtje waar koper werd verwerkt. Er werd band gebreid specifiek voor grote technische bedrijven, dat was een soort gebreide kous, bedoeld als isolatie voor o.a. telefoonkabels.

Een ander opvallend product was bijvoorbeeld hijsbanden, zware hijsbanden die waren voorzien van heel zware ijzeren platen. Deze werden gebruikt door de firma Gazprom om de gasleidingen aan te leggen van Rusland naar het Westen.

C&S was echt een goedlopend en financieel gezond bedrijf, dat met de markt meeging. In 1973 werd de firma overgenomen door het Engelse bedrijf Marling Industries. Marling had een aantal bedrijven, onder anderen in Boxtel. Dat bedrijf in Boxtel was toentertijd één van de grootste firma's op het gebied van het weven van veiligheidsgordelband. Het maakte maar liefst een miljoen meter autogordelband per week. Indrukwekkend om te zien.

In het begin van de 80er jaren werden de computers ingevoerd. Ik heb zelf die automatisering nog meegemaakt en dat liep niet echt van een leien dakje. Er was een boekhoudpakket aangeschaft en dat liep niet direct echt soepel. Ik was daardoor eerst nog wel wat sceptisch. Wij hadden de doorschrijfboekhouding goed voor elkaar en de overschakeling naar het computersysteem was dus wel even wennen.

In 1985 ging Arie Valkenburg met de VUT, dat vond ik erg jammer. Ik vroeg Arie toen, of ik zijn taken kon overnemen, niet als directeur, want ik was realistisch genoeg om te begrijpen dat ik dat niet zou worden, maar wel de inkoopwerkzaamheden. Ik werd toen inkoper en hierdoor reisde ik veel. Ik bezocht beurzen en kwam veel in het buitenland bij de toeleveranciers van C&S.

In 1996 moest ik het door ziekte wat rustiger aan gaan doen. Ik ben in 1997 wel weer begonnen op therapeutische basis, maar doordat ik veel moest reizen was dat toch teveel voor mij en ben ik eind 1998 bij C&S definitief gestopt.

Later is Marling Industries en dus ook de firma C&S in handen gekomen van de Italiaanse familie Repetto. Dat zal geweest zijn in het jaar 2000. Momenteel is C&S onderdeel van Unitex en daar hangt een groot aantal bedrijven onder, voor zover ik weet is Unitex eigendom van de familie Repetto.

Over mijzelf heb ik verder niet zoveel te vermelden. Ik ben getrouwd met Graddy Rasing, vanouds afkomstig uit Arnhem en wij wonen alweer 38 jaar met plezier in Ede.

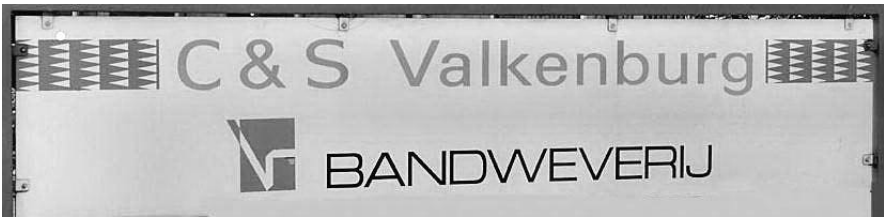

De huidige woning van Jan en Graddy Aarsen in Ede.

Het is leuk dat de geschiedenis van de firma C&S eens op papier wordt gezet. Juist door al die overnames dreigt al snel dat oude archieven verdwijnen. Ik had altijd een heel dikke map met foto's en krantenknipsels in mijn bureau, die heb ik achter gelaten toen ik wegging. Aan de collega's heb ik gevraagd of ze die alsjeblieft niet weg wilden gooien. Ook had ik de oude Personeelsboeken altijd bewaard en van Rob Wouters heb ik vernomen dat dit allemaal weer is teruggevonden en dus nog bewaard is gebleven. Daar ben ik erg blij om.

Ik spreek de wens uit dat C&S nog een succesvolle tijd en een lang bestaan zal hebben”.

BANDWEVERIJ C&S VALKENBURG 100 JAAR

Bijna zou een opvallend jubileum heel stilletjes aan ons voorbij gegaan zijn. De 'stockholders' van de Scherpenzeelse firma C&S Valkenburg hadden namelijk niet zo'n behoefte aan veel aandacht voor een jubileum. Feit is echter dat C&S dit jaar precies 100 jaar bestaat, op 2 november a.s. om precies te zijn. Een jubileum van een bedrijf dat duidelijk zijn wortels heeft in het Scherpenzeelse en binnen een Scherpenzeelse familie, de familie Valkenburg. Een jubileum waarvan wij als vereniging Oud-Scherpenzeel dan ook gemeend hebben dat dit niet onopgemerkt voorbij mocht gaan. Met toch een beetje medewerking van de firma C&S is daarom de geschiedenis van de firma C&S Valkenburg op een papier gezet.

Het ontstaan van de textielindustrie in Scherpenzeel

Scherpenzeel was vanouds een agrarische gemeente. De gemeente is ontstaan op de grens van Het Sticht en Gelderland en bij een doorwaadbare plaats in de Lunterse Beek. Door de aanwezigheid van vele woeste gronden werden er veel schapen in de omgeving gehouden. Een logisch gevolg was dan ook de productie van wol dat vooral in de 18^e eeuw de belangrijkste nijverheid in het dorp werd. In 1832 zijn maar liefst 297 inwoners van Scherpenzeel werkzaam in deze textielsector, 24% van de totale bevolking. Het verwerken van de wol was in die tijd huisvlijt. Vooral het uitkammen van de klittende wol van de pasgeschoren schapen was een arbeidsintensief werk en gaf in Scherpenzeel aan honderden mensen werk. Dat werk vond thuis plaats maar was wel laagbetaalde arbeid. Hierdoor moest vaak het hele gezin deelnemen aan de arbeid om een redelijk inkomen te kunnen bewerkstelligen. Ook het spinnen en weven van de wol vond voornamelijk plaats in huisvlijt en was een belangrijke bron van inkomsten voor de Scherpenzelers.

In de 19^e eeuw begonnen deze werkzaamheden min of meer in fabrieksverband plaats te vinden. Vaak in de woning zelf of in een aanbouw van de woning werden meerdere weefgetouwen geplaatst. Alles geschiedde nog steeds met de hand, ook het aandrijven van de machines. De bedrijven waren klein en opgezet binnen familieverband. De 297 inwoners die zich in 1832 bezighielden met de textielverwerking bestonden uit 83 werkgevers en 214 werknemers.

19^e-eeuws weefgetouw, het zgn. Jacquardgetouw, genoemd naar de Franse uitvinder van dit programmeerbare getouw.

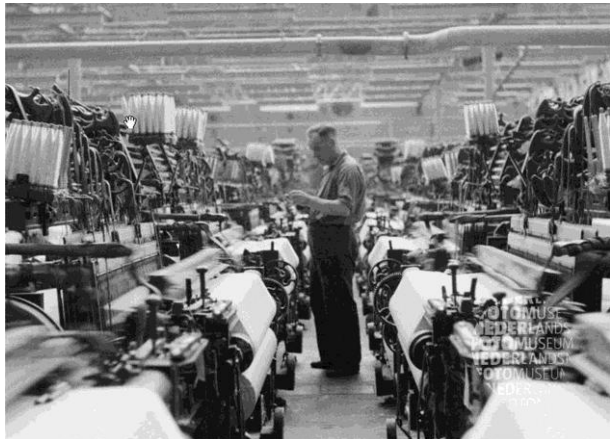
In de 19^e eeuw werden veel van de woeste gronden rond Scherpenzeel ontgonnen, waardoor de schapenteelt terugliep. Dit had vanzelfsprekend een negatieve invloed op de textielnijverheid. In 1853 blijken de spinsters en wevers in Scherpenzeel zelfs nagenoeg verdwenen te zijn. Kleine bedrijfjes zoals wolkammerijen en wolgarenfabrieken waren er nog wel in redelijke aantallen, zelfs twee blauwververijen. In totaal telde Scherpenzeel maar liefst 28 van deze bedrijfjes, die erg klein van opzet waren want er werd slechts aan 51 arbeiders werk geboden. Daarnaast bestond de huisvlijt nog wel steeds uit zo'n 100 mensen, vooral vrouwen en kinderen.

De uitvinding van de stoommachine zou de wereld veranderen, ook in Scherpenzeel. Het zou echter een grote terugslag in de werkgelegenheid betekenen. Dat er in die tijd grote concurrentie was in Nederland in de textielindustrie mag wel blijken uit het feit dat er in de eerste helft van de 19^e eeuw meer dan 800 wol- en textielverwerkende fabrieken waren in het land. In een plaats als Veenendaal bijvoorbeeld kende men 60 wolkammerijen, sajet- en wollengarenfabrieken en -ververijen. Deze boden werk aan zo'n 150 werknemers, buiten de enkele honderden spinsters die thuis werkten. Aangezien de afzetmarkt vooral op Nederland

zelf was gericht viel het niet mee om in deze beroepstak het hoofd boven water te houden.

De eerste stoommachine in de textielnijverheid is al in 1818 in ons land in werking gesteld en wel te Leiden. In de textielindustrie was het de Almelose fabrikant H.E. Hofkes, die in 1829 de eerste stoomspinnerij oprichtte. Al snel werd dit voorbeeld gevolgd in 1833 te Enschede, maar ook de Brabantse spinnijverheid begon de automatiseringsslag te volgen. In 1827 werd daar in de wolspinnerij en -vollerij van Pieter van Dooren een 'stoomwerktuig' geplaatst.

In de weverijen duurde het tot na 1850 voordat de stoom daar zijn intrede deed. In 1852 kreeg Twente haar eerste stoomweverij, opgericht door de bekende Almelose firma G. & H. Salomonson te Nijverdal.

Interieur van textiel fabriek in Twente. (foto Ned. Textielmuseum)

Hiermee zou de regio Twente koploper worden in de textielindustrie. De buitengebieden bleven duidelijk achter in de industrialisatie. Alleen te Veenhuizen, waar één der 'Koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid' was gevestigd, was een "grootte stoomfabriek". In deze 'kolonie' kon men trouwens ook nog eens beschikken over goedkope arbeidskrachten, gevangenen om precies te zijn, waarbij ook hier de vrouwen en kinderen oververtegenwoordigd waren.

In onze omgeving kende men rond 1850 de stoom nog niet. In Amersfoort waren zeven katoenspinnerijen en er is een beschrijving bekend dat deze "alleen menschenhanden - mannen, vrouwen of kinderen als beweegkracht gebruikten, behoudens het feit, dat in één fabriek de kaarden voorspinnmachines door paarden voort werden bewogen. Wanneer mannen voor dergelijken mechanischen arbeid werden gebezigd, waren het meestal de bejaarden, die voor hun eigenlijk werk ongeschikt waren geworden".

Na 1860 zou de stoommachine helemaal een grote vlucht vinden in de Twentse textielnijverheid. Ten gevolge van de Amerikaanse burgeroorlog zou de katoenaanvoer nagenoeg stil komen te liggen. Juist dit werd benut om de bedrijven te moderniseren en zodoende gaf deze tijd een belangrijke toename te zien van het aantal stoommachines. Waren er in 1861 in Twente nog slechts 13 stoomweverijen met 2286 getouwen, in 1867 waren dit er al 34 met maar liefst 7960 getouwen. Ook in Veenendaal ging men mee met deze modernisatie. De eerste 'Veenendaalsche stoomspinnerij en -weverij' dateert van 1862.

Tijdens al deze ontwikkelingen bleef Scherpenzeel technisch steken op het niveau van het eerste kwart van de 19^e eeuw en de gevolgen waren fors. Omstreeks 1880 blijkt de huisnijverheid volkomen verdwenen te zijn, de concurrentie met de Twentse bedrijven was niet vol te houden. Er blijken in Scherpenzeel weliswaar nog wel een elftal wolverwerkende bedrijven te zijn, maar deze telden in totaal slechts 32 werknemers. In de bedrijven werd de wol nog volledig op traditionele wijze verwerkt en de bedrijfstak was duidelijk tanende.

Ook veel leden van de familie Valkenburg waren in de 19^e eeuw werkzaam in deze sector. Ook zij hielden zich bezig in de huisnijverheid als spinners, wolwevers of wolververs. De eerste Valkenburg die als wever en verver wordt genoemd is een Brand Valkenburg. Hij is geboren in Rhenen op 20 oktober 1805 en zou drie keer trouwen en in totaal maar liefst 23 kinderen krijgen. Zijn vader was een Cornelis Valkenburg en mogelijk was ook deze Cornelis wever, maar zijn beroep is ons onbekend gebleven. Brand Valkenburg noemde zijn zoon naar zijn vader en deze Cornelis Valkenburg is de grondlegger van het oudst bekende eigen bedrijfje in deze sector in de familie Valkenburg. Cornelis Valkenburg is geboren in Woudenberg (op de Knaapstraat) op 28 mei 1822. Het eigen bedrijfje van Cornelis bestond mogelijk al rond 1835 en deze was toen gevestigd in een pand waar later het hotel "De Hertog van Gelre" zou verrijzen. In de achterkamer van deze woning stonden drie weefgetouwtjes en de hele familie nam deel aan het arbeidsproces van het weven. Er werden voornamelijk leidbanden en paardenhalsters geweeft. Leidbanden waren bestemd om kinderen te leren lopen. Cornelis was feitelijk de oprichter van het bedrijf, dat later bekend zou worden onder de naam 'De Driekleur'.

'De Driekleur' werd de eerste Scherpenzeelse weverij die in 1880 een stoommachine aanschafte en hiermee niet alleen het bedrijf behoedde voor de ondergang, maar ook de textielindustrie in Scherpenzeel levend hield. Twee zoons van Cornelis erfden in 1893 het familiebedrijfje: Jan Jacob Valkenburg (geboren te Scherpenzeel op 12 mei 1851) en Teunis Valkenburg (geboren te Scherpenzeel op 23 april 1868). De naam van het bedrijf was dan ook eerst 'Weverij Gebrs. J & T Valkenburg'. Pas later zou men zich 'De Driekleur' gaan noemen. Het bedrijf was gevestigd in het pand aan de Dorpsstraat, *woning A109 (in 1907) en eigendom van de twee broers.*

Jan Jacob Valkenburg.

Tijdens een bevolkingsonderzoek in 1907 bleken er in dit pand maar liefst 11 mensen te wonen, namelijk het gezin van Jan Jacob bestaande uit zeven mannen in de leeftijd van 56, 28, 22, 18, 16, 9 en 5 jaar oud en vier vrouwen in de leeftijd van 48, 20, 11 en 7 jaar oud. Het pand bestond uit vier vertrekken, en als drinkwatervoorziening gebruikte men welwater. In het begin van de 20^e eeuw, zo rond 1910, hebben nog maar twee weverijen echt bestaansrecht in Scherpenzeel: 'De Driekleur' van J. & T. Valkenburg met 68 werknemers en een klein bedrijfje van de Gebrs. Van Kessel aan de Nieuwstraat met slechts drie werknemers. Andere kleine bedrijfjes met bekende Scherpenzeelse namen als Homoet en Ten Broek zijn dan feitelijk al ten dode opgeschreven.

Het feitelijke ontstaan van de firma C&S Valkenburg

Jan Jacob was op 15 december 1883 te Scherpenzeel getrouwd met Clara Buddingh. Zij is geboren te Scherpenzeel op 14 juli 1859 (overleden op 17 juli 1935) en was de dochter van ook alweer een wever, Symen (Simon)

Buddingh. Jan Jacob zou in totaal 10 kinderen krijgen, waaronder (*foto links*) Cornelis Valkenburg, geboren te Scherpenzeel op 2 februari 1885, en (*foto rechts*) Simon Valkenburg, geboren te Scherpenzeel op 27 februari 1889. Hij is vernoemd naar opa Budding.

Wat de exacte oorzaak is geweest is waarschijnlijk nooit meer te achterhalen, maar zo rond 1910 boterde het niet meer tussen de broers Jan Jacob en Teunis. De familieruzie loopt zelfs zo hoog op, dat Jan Jacob wordt uitgekocht uit het familiebedrijf. Op 1 juli 1911 wordt het bedrijfsvermogen van de Gebrs. J.&T. Valkenburg geschat op bijna 28.000 gulden, met een vermelding "voor ieder" een bedrag van bijna 14.000 gulden. De stoomweverij zelf wordt trouwens geschat op slechts 4500 gulden.

Bij notariële akte van de datum 1 november 1911 wordt zelfs vastgelegd dat Jan Jacob en zijn zoons Simon en Cornelis het recht toekennen van de firmanaam "Gebroeders J. & T. Valkenburg" aan Teunis Valkenburg. Jan Jacob en zijn zoons Simon en Cornelis wordt zelfs het recht ontzegd om een firmanaam te gebruiken met de naam "Gebroeders Valkenburg" of welke andere firmanaam dan ook waarin het woord "gebroeders" voorkomt. Hieruit blijkt eigenlijk dat Jan Jacob en zijn zoons Simon en Cornelis feitelijk niet meer "mochten" beginnen in de textielindustrie.

Afschrift.

Ondergetekenden:
Jan Jacob Valkenburg, rentenier,
Cornelis Valkenburg ten
Simon Valkenburg, fabrikanten allen te Scher-
penzeel, voor wat elk hunner betreft, verklaren
aan hun broeder en oom Teunis Valkenburg, fa-
brikant te Scherpenzeel, het uitsluitend recht toe te
kennen, om te fabriceren en te handelen onder een
der firmanamen, "Gebroeders J. & T. Valkenburg of
Eloer. Valkenburg"

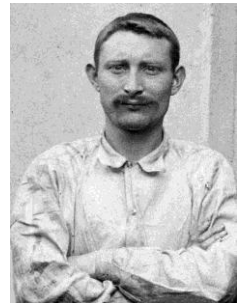
Deel van de betreffende akte, waarin Jan Jacob zich al rentenier noemt.

Jan Jacob blijft echter niet bij de pakken neerzitten. Ten gunste van zijn zoons Simon en Cornelis koopt Jan Jacob met het hem toegekende geld de Weverij van de Gebrs. Van Kessel op. Er wordt vervolgens een vennootschap opgericht: C&S Valkenburg & Co. Uit de stukken blijkt dat

niet alleen Jan Jacob en zijn zoons Cornelis & Simon hierin vennoten zijn, maar ook blijkt Dirk van Daatselaar uit Woudenberg medevenoot te zijn. Dirk van Daatselaar is een fabrikant te Woudenberg en blijft maar korte tijd medevenoot. Slechts enkele jaren later wordt deze vennootschap namenlijk overgenomen door Hendrik van Daatselaar. Was dit een zoon van Dirk? Dirk van Daatselaar blijkt in 1915 in loondienst te zijn bij C&S.

Vader en zoons Valkenburg gaan voortvarend aan de slag, want op 2 november 1911 wordt van koperslager Martinus Berendse een stuk bouwland gekocht, 'De Lage Hoek', sectie D Nr. 27 + 28. Op 12 januari 1912 wordt een akte opgemaakt, waarbij het eigendom van de woning van de familie Van Kessel (sectie D Nr. 257, 907 en 844) overgaat in eigendom naar Jan Jacob Valkenburg. Hierbij valt op, dat deze woning behoorlijk opgedeeld was binnen de familie Van Kessel. Als eigenaars worden genoemd: Arnoldus van Kessel, fabrikant en wonende te Laren, Barbara Fokken uit Scherpenzeel (weduwe van Gerardus van Kessel), Lucia van Kessel uit Scherpenzeel, Cornelis Schothorst, koopman wonende te Amersfoort (echtgenoot van Catharina van Kessel) en tenslotte Frederik en Jan van Kessel, beiden bakker en wonende te New York (!).

C&S Valkenburg neemt het nog volop draaiende bedrijf en het personeel van Van Kessel over. In een oud personeelsboek lezen we dat vanaf 1 november 1911 de drie personeelsleden van Van Kessel zijn overgenomen: Gijsbertus Bakker, Willem Willems en Hermanus Valkenburg (*foto*), een volle neef van de broers Cornelis en Simon.

Dat bedrijfje van Van Kessel was gevestigd aan de Nieuwstraat en bestond uit slechts twee weefgetouwen. Vader en zoons C&S hadden echter grootse plannen en al in 1913 vonden forse verbouwingen plaats aan het pand. Dat bleek echter niet voldoende en op 16 november 1915 werd door C&S Valkenburg een fabriekspand aangekocht aan de Stationsweg. Het is schrijver dezes onbekend waar dit pand eerst voor diende, maar al direct

Briefhoofd van firma C&S Valkenburg, 1913.

na aankoop wordt het pand uitgebreid en mogelijk zelfs nieuw opgebouwd. Sinds deze datum blijkt ook broer Hendrik Valkenburg (*foto*) deel uit te maken van de vennootschap van C&S. Broer Hendrik Valkenburg is geboren op 3 februari 1891 en was dus nog maar 24 jaar oud. In een bericht wordt de firma C&S omschreven als een hand- en machinale weverij. Men produceert dan singels, band, paardenhalsters en wollen persdoeken.

De 1^e Wereldoorlog

We zitten op dat moment middenin de eerste Wereldoorlog. Nederland bleef neutraal, maar sommige industrieën konden wel hun voordeel halen bij de militarisering van Nederland en omliggende landen. Zo produceerde C&S Valkenburg soldatenkoppels en patroonbanden voor mitrailleurs. Voor zover bekend was de afzetmarkt hiervoor voornamelijk het Nederlandse mobilisatieleger. Daarover bestaat nog een verhaal in de familie. Rond die tijd bestonden de mitrailleurbanden nog uit geweven grove stof en C&S kreeg dus orders vanuit het leger binnen. Zo af en toe kwamen daarom officieren van de Afdeling Inkoop van het Ministerie van Oorlog de fabriek bezoeken. Om hen maar gunstig te stemmen werden zij eerst aan de koffietafel ontvangen waarbij een borrel natuurlijk niet mocht ontbreken. Pas daarna (veel later..?...) werden de zaken geregeld. De officieren verlieten vaak enigszins teut de zaak en C&S had dan meestal wel goede zaken gedaan!

Dat de oorlog hun geen windeieren legde, blijkt wel uit een balans uit 1916. Het bedrijf maakte toen ruim 32.000 gulden winst. De drie broers krijgen hieruit elk ruim 6500 gulden aan winstdeling. C&S weefde in die tijd hoofdzakelijk banden van natuurlijke vezels zoals wol, katoen, jute en sisal.

Dat C&S goede zaken had gedaan in de 1^e Wereldoorlog ontging echter ook de Belastingdienst niet en daarom werd de firma aangeslagen voor de zogenoemde "Oorlogswinstbelasting". Deze berekening der oorlogswinstbelasting werd ook wel vredeswinst genoemd. De drie firmanten kregen in 1917 een stevige aanslag gepresenteerd. Over het jaar 1915 moest elk der firmanten een bedrag van ruim 2500 gulden betalen en over 1916 elk een bedrag van ruim 3800 gulden. Toen in 15 juni 1918 Hendrik Daatselaar werd uitgekocht werd bij akte bepaald dat

hij een bedrag van 3.000 gulden zou betalen aan C&S, waarmee C&S dan de oorlogswinstbelasting voor haar rekening zou nemen.

Dat Hendrik van Daatselaar hier niet slechter van werd blijkt wel uit het feit dat hij op 31 juli 1918 een winkelpand met woonhuis genaamd 'Het Smidse' aan de Dorpsstraat kocht.

Je zou denken dat de textielindustrie in Scherpenzeel één en al "glorie" was in die tijd, maar dat was echt niet zo. De arbeidsomstandigheden voor het gewone volk waren ronduit slecht te noemen. Gedwongen door pure armoede moesten vaak heel jonge kinderen al in de fabriek aan het werk. Twaalf- of dertienjarigen was eerder regel dan uitzondering. Het werk was niet alleen zwaar, maar vaak ook gevaarlijk. Alle arbeiders, ook de kinderen, maakten vaak 12-urige werkdagen en van zoiets als beschermkappen had men nog nooit gehoord. Op 12 september 1916 overleed hierdoor een lid van de familie Valkenburg, Anton Valkenburg, geboren te Woudenberg op 27 maart 1903 en zoon van Brand Valkenburg en Geertje van Schaik Hij was al op 13-jarige leeftijd werkzaam als spoeljongen in de weverij.

— Doorendrijfriem gegrepen.
Te Scherpenzeel (G.) is in de weverij van den heer Valkenburg een 13-jarige leerjongen door een drijfriem gegrepen en oogenblikkelijk gedood.

Ook is uit die tijd het verhaal bekend van Matthijs Hey. Matthijs was geboren in Veenendaal op 22 december 1882 en werkte als katoenwever bij de firma C&S Valkenburg. Hij was getrouwd met Cornelia van Asselt, ook een "Veense" en samen hadden zij zeven kinderen. Dat het leven zwaar was bleek wel uit het feit dat Cornelia ook werkte als sajeterwerkster, vermoedelijk dus thuiswerk. De hoge lonen in Twente en Duitsland lonkten en dus besloot Matthijs Hey in 1918 naar Essen te gaan om daar in de textielindustrie te gaan werken. Juist op dat moment heerste in Duitsland de beruchte Spaanse Griep die veel slachtoffers maakte. Na zes weken werd Matthijs in Essen ziek en overleed hij op 35-jarige leeftijd aan de Spaanse Griep.

Essen-Rüttenscheid, am 11. Oktober 1918

Der Vorstand der Städtischen Krankenanstalten in Essen hat angezeigt, dass der Fabrikarbeiter Matthijs Heij, 35 Jahre alt, evangelischer Religion, wohnhaft in Essen, Kruppstraße Baracke 2, geboren zu Veenendahl in Holland, verheiratet (Namen der Frau unbekannt), dessen Eltern unbekannt, zu Essen in den Städtischen Krankenanstalten, am 9. Oktober 1918, vormittags um 11 einhalb Uhr verstorben sei.

Ook de familie C&S Valkenburg kende tijdens die periode van de 1^e Wereldoorlog minder prettige tijden. Zo overleed op 22 augustus 1916 vader Jan Jacob Valkenburg op 65-jarige leeftijd.

De jaren '20 en '30 van de 20^e eeuw

Op 10 oktober 1921 wordt door Cornelis en Simon Valkenburg de eerste inschrijving gedaan bij de Kamer van Koophandel. In 1921 trad de Handelsregisterwet en de Wet op de Kamers van Koophandel in werking. Deze wet schreef voor dat ondernemingen moesten worden geregistreerd in het Handelsregister, dat door de Kamer van Koophandel wordt beheerd. In de jaren '20 en '30 werd er nog steeds veel gewerkt met de oude handweefgetouwen. Er kwam vervolgens ook wel een stoommachine die de getouwen aandreef, maar die leverde ook wel eens problemen op. Ook de lichtvoorziening was namelijk aangesloten op de stoommachine en als deze niet goed op dreef was, werd de lichtsterkte tot een minimum beperkt. Behalve dat dan de weefmachines niet goed op gang kwamen had men ook nog eens te weinig licht om de zaken goed voor elkaar te krijgen.

In de jaren '20, in de aanloop naar een wereldwijde crisis, moest de firma alle zeilen bijzetten om te blijven bestaan. In 1925 vond, als investering, een relatief kleine uitbreiding van de weverij plaats.

Pas vanaf de jaren '30 zou de firma C&S Valkenburg verder floreren. Omstreeks 1930 blijkt het familiebedrijf nog verder binnen de familie verweven, ook broer Brand Valkenburg (geboren 25 januari 1898) trad toe tot het bedrijf. Hij zou zich voornamelijk met de boekhouding gaan bezig houden. Op een eigendomsbewijs van 7 december 1934 worden alle vier de broers genoemd als "tezamen handelende onder de firma C&S Valkenburg & Co". De betreffende akte geeft aan dat de Valkenburgers het perceel grond vanaf de Stationsweg, toen nog Straatweg geheten, tot aan de Glashorsterdijk in bezit hebben. Dit perceel was daarvoor eigendom van Martinus Berendse.

Herman Gaasbeek (geb. 1912) op 15-jarige leeftijd in dienst bij C&S Valkenburg. Hij berijdt hier het paard, dat werd gebruikt bij het touwslaan om het touw strak te trekken. De firma had daarom een eigen paard dat op Voskuilen liep. Herman kreeg

eg de opdracht het paard uit de weide te halen en koos voor een goede rit. Hier op weg van Voskuilen naar de fabriek op de Stationsweg. In de fabriek moest het paard aan de touwen trekken, terwijl Herman aan het wiel stond te draaien.

In 1931 wordt de bouw van een kantoorgebouw gerealiseerd en het jaar daarop, in 1932, vindt een volgende verbouwing plaats van de weverij. Ook worden er diverse percelen grond aangekocht, ondermeer aan de Vlieterweg, vermoedelijk als investering. In januari 1938 vinden er forse uitbreidingen plaats evenals een aanbouw van het pand aan de Stationsweg. Het gebouw zou het aanzien krijgen van het pand zoals wij dat tot in de jaren '60 hebben gekend. Hiertoe moest C&S wel een forse kredietverstrekking (hypotheek) aangaan van maar liefst 30.000 gulden

De bouw van de bekende directeurswoning van Simon Valkenburg aan de Stationsweg vond plaats in 1932. *(foto)*

Een plan voor de nieuwbouw van drie woningen op rij op de Glashorst werd echter niet zomaar vergund door de

gemeente Scherpenzeel. Een eerste aanvraag voor een bouwvergunning dateert van 27 april 1932. Deze werd vanuit de gemeente pas gevolgd door een aanvullende vragenlijst op 2 september 1933, waarna uiteindelijk twee jaar later, op 7 mei 1934, toch een bouwvergunning werd afgegeven. Deze woningen *(foto)* staan er nog steeds. Nu heet die locatie de Industrielaan.

Uit een boedelbeschrijving van 1935 blijkt dat de weverij toen bestond uit fabrieksgebouwen, waaronder een persdoekweverij, een handweverij, een wachtkamer, een pakkamer, een magazijn, de 'oude' motorkamer, de 'nieuw gebouwde' fabriek, de 'nieuw aangebouwde' fabriek en verder uit een kantoorgebouw, een machinegebouw, een smederij, een taanderij,

een touwslagerij, een garage-gebouw, een stalling, een brandstoffenloods en het in 1932 gebouwde woonhuis met schuur.

Dat het de firma C&S Valkenburg in de jaren '30 voor de wind ging, blijkt wel uit het feit dat in de 2^e helft van de jaren '30 door de firma C&S aan verschillende personen geldleningen werden verstrekt. Opvallend hierbij is een schuldbekentenis van de gemeente Scherpenzeel die van C&S een bedrag van maar liefst 30.000 gulden blijkt te hebben geleend. Vermoedelijk betreft dit een lening die is gebruikt voor de nieuwbouw van het gemeentehuis van Scherpenzeel (het pand dat al in de oorlogsdagen van mei 1940 werd verwoest).

Toch hebben de jaren '30 de firma C&S Valkenburg mogelijk niet zoveel opgeleverd als werd verwacht. Leveringen aan het in crisis verkerende Duitsland werden bijvoorbeeld in oude Duitse Reichsmarken betaald en die achteraf niets meer waard bleken te zijn. Uit een bedrijfsbalans over het jaar 1948 blijkt dat Cornelis Valkenburg toen nog in totaal ruim anderhalf miljard (!) oude Duitse Markten in bezit had. Toen niet meer waard dan de oud-papierprijs!

Cornelis Valkenburg (foto 1940).

De 2^e Wereldoorlog

Eind jaren '30 wisten de gebroeders Valkenburg nog goed dat de oorlogsproductie in de 1^e Wereldoorlog hun geen windeieren had gelegd en op 20 november 1936 vragen zij dan ook opnieuw octrooi aan voor de productie van patroonbanden. Op dat moment waren de gewezen stoffen patroonbanden echter alweer verouderd en ook wilde de Nederlandse overheid in 1936 niet zoveel weten van wapenmaking, zodat het maar de vraag is of deze productie veel opleverde.

Toen de oorlog uitbrak in de meidagen van 1940 had Scherpenzeel veel te lijden onder de beschietingen. Ook aan de bedrijfspanden van C&S ontstond schade, waarbij het schadebedrag geschat werd op ruim 10.000 gulden. Door de duur van de oorlog werd het moeilijker om de afzetmarkt te onderhouden. Ook vreesde men tijdens de oorlog voor geldontwaarding en om deze redenen werden van de winst uit onderneming dan ook grondpercelen aangekocht, ondermeer een boerderij in Beilen (Drenthe).

In de laatste maanden van de oorlog worden door de Duitsers twee personenauto's van C&S gevorderd. Op verzoek van de broers Valkenburg richtte de burgemeester van Woudenberg zich met een in het Duits gestelde brief tot de Wehrmacht-kommandantur met het verzoek om de geldigheid van deze inbeslagname te onderzoeken.

Fa. C. & S. VALKENBURG & Co.

VOORH. F. VAN KESSEL, GZ.N.

SCHERPENZEEL

FABRIKANTEN VAN
**Singelband, Cocos-
 band, Paardenhalsters
 Voor- en Naslaglaken,
 Wollen Persdoek,
 Rolluiken-, Trek- en
 Jalouzieband en verder**

HIERBOVEN EEN KLUKJE OP HET FABRIEKSCOMPLEX

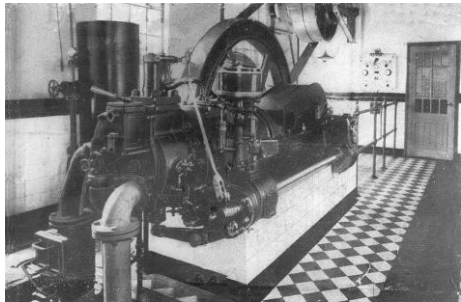
ALLE TECHNISCHE BANDEN EN WEEFSELS - TOUWSLAGERIJ

TELEF. 261 — TELEGRAMMEN SIMON VALKENBURG

*Advertentie van C&S, februari 1940,
met een foto van het pand aan de Stationsweg.*

De naoorlogse jaren

Weverij C&S Valkenburg werkte tot het eind van de oorlog met stoommachines. Na de oorlog deden de elektrisch gedreven machines hun intrede in de fabriek, waarbij iedere machine in de fabriek zijn eigen motor had. Lange tijd bleef er echter ook een stoommachine in bedrijf en de traditionele stoomfluit bleef nog tot in 1965 de arbeiders oproepen om aan het werk te komen. Tijdens de oorlog was het personeelsbestand wel wat ingekrompen, in 1946 had C&S in totaal nog 30 werknemers.

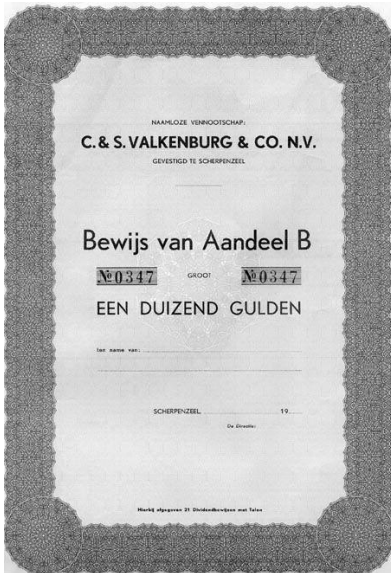
*Een Deutz Zuiggas-Motor,
die tot 1965 in gebruik was bij C&S.*

Tijdens die naoorlogse jaren kwam ook een volgende generatie van de familie Valkenburg in beeld om aan het roer te komen. In 1946 kwam een zoon van Hendrik, Arie Valkenburg, van de Hogere Textiel School in Enschede. Arie is geboren op 7 september 1923. Vader Hendrik vond het nuttig dat de jonge Arie het hele bedrijf van de grond af leerde kennen en Arie liep dan ook jarenlang mee, gestoken in overall, om eerst maar eens de fijne kneepjes van de weverij in de praktijk te leren. Pas daarna kwam hij op kantoor terecht.

Ook een zoon van Simon Valkenburg zou toetreden tot de firma, Jan Jacob Valkenburg (geboren op 9 oktober 1927) en kortweg Jan genoemd. In 1958 zouden Arie en Jan directeur worden van de firma C&S Valkenburg, maar nog daarvoor, in 1957, werd de firma een N.V. (een Naamloze Vennootschap, waarvan hieronder een kopie van Bewijs van Aandeel).

In de kantine van C&S prijkt nog steeds een prachtig bord aan de wand dat herinnert aan het 40-jarig jubileum in 1951.

De oorspronkelijke stichters van de firma C&S zouden beiden in de jaren '50 overlijden. Cornelis Valkenburg overleed op 67-jarige leeftijd op 4 december 1952. Simon Valkenburg overleed op 68-jarige leeftijd op 15 januari 1958.

Nieuws uit Scherpenzeel

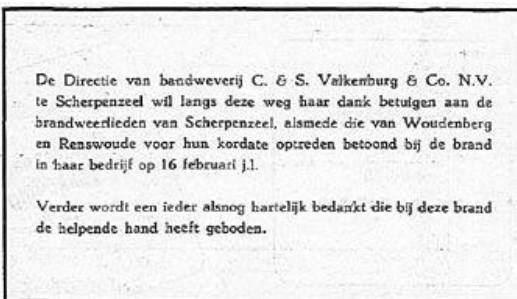
Teraardebestelling S. Valkenburg

Maandagmiddag jl. werd op de algemene begraafplaats te Scherpenzeel het stoffelijk overschot ter aarde besteld van wijlen de heer S. Valkenburg, die vorige week in zijn woning aan de Stationsstraat op 68-jarige leeftijd vrij plotseling overleed. Wijlen de heer Valkenburg was eerste directeur van de N.V. C. en S. Valkenburg en Co en had geruime tijd zitting als wethouder en raadslid in de Scherpenzeelse gemeenteraad voor de A.R. partij. Voor deze plechtigheid bestond grote belangstelling van de zijde der familie, vrienden, personeel en zakenrelaties. Aan het graf werd het woord gevoerd door ds P. D. van der Veen, Geref. predikant en de heer Jac. Vermeulen namens het personeel. Eén der zoons van de overledene bracht de dank over van de nabestaanden voor de betoonde belangstelling.

De verandering naar een moderne firma

Ten behoeve van nieuwbouw van woningen door de gemeente Scherpenzeel werd in 1956 een groot stuk grond aan de Willaerlaan door C&S verkocht aan de gemeente Scherpenzeel.

Dit leverde waarschijnlijk wel een aardig bedrag op. Maar langzaamaan werd de firma C&S in die tijd een traditioneel bedrijf, dat vooral producten leverde aan de agrarische sector. Het viel in die jaren '50 voor de firma niet mee om mee te groeien in de versnelling en de ontwikkelingen in de maatschappij. C&S Valkenburg leverde vooral producten op kleine schaal onder het motto "voor elk wat wils", maar juist hierdoor verouderde het bedrijf.

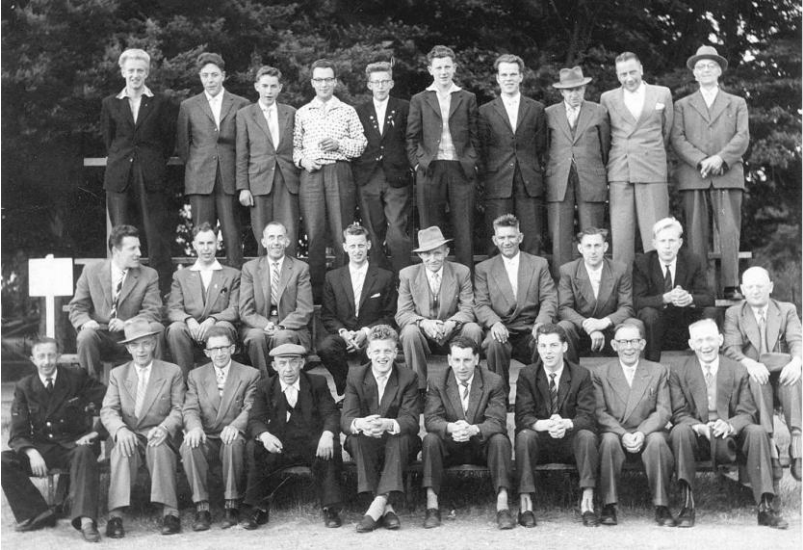

De ommekeer kwam doordat in februari 1965 het fabriekscomplex aan de Stationsweg voor een groot deel afbrandde. Dit zou – achteraf gezien – een keerpunt in de geschiedenis van het bedrijf zijn.

Het oude pand uit de jaren '30 zou niet meer opgebouwd worden, daarvoor in de plaats kwam een nieuwbouwpand aan de Glashorst. De (traditionele) productie bleef tijdens de bouw doorgaan in de overblijfselen van de hal aan de Stationsweg en er werd een nieuwe start gemaakt in het volledig nieuwe pand met nieuwe machines. Hierdoor werd C&S in staat gesteld rendabeler te produceren en in grotere eenheden. Al in 1966 werden er aan de Glashorst twee hallen bijgebouwd. Zo ontstond de huidige accommodatie. Aardig om te vermelden is, dat toen de nieuwe hallen in Scherpenzeel werden gebouwd de daarvoor gebruikte Heko spanten op zijn plaats werden gebracht met in eigen bedrijf vervaardigde hijsbanden. Door de modernisering van het bedrijf kon worden overgeschakeld van de traditionele agrarische sector naar onder anderen de meubelindustrie, het leger en de technische sector. Het bedrijf groeide hierdoor gestaag, en eind jaren zestig waren er meer dan 50 mensen bij C&S in dienst.

In de jaren zestig ontwikkelde C&S de eigen productie verder door het confectioneren van de in eigen huis geproduceerde banden. Behalve de

traditionele banden op maat, zoals halsbanden voor koeien, werden er hijsbanden geproduceerd in alle categorieën, waaronder zelfs hijsbanden tot een werkbelasting van maar liefst 60 ton. Ook veiligheidsharnassen voor zeilers behoorden en behoren tot het aanbod van C&S.

Uitstapje van het personeel van C & S in de jaren '60.

Bovenste rij v.l.n.r.: Du Pree, Willem Gooswilligen, Mandersloot, Joop Methorst, Teus Valkenburg, Gijs v.d. Broek, Van Kampen, Willem v.d. Wetering, Jan Engelenburg, ..?..

Middelste rij v.l.n.r.: Jan Valkenburg, Kees Valkenburg, Ko v.d. Peppel, Rinus Veldhuizen, Cornelis Jacob Vos, ...?.., de Koning (?), Willem ..(?)

Onderste rij v.l.n.r.: ..?.., Methorst (?), Vermeulen (?), ..?.., Frans de Koning, Arie Valkenburg, een Valkenburg, Henk Valkenburg, de Koning (?). Helemaal rechts Rijk Westerhuis.

Foto t.g.v. een aantal 40-jarige jubilarissen.

V.l.n.r.: Jan Valkenburg, C.J. Vos, Arie Valkenburg, Rijk Westerhuis, en Rinus Budding.

(d.d. 24 mei 1968)

Einde van het familiebezit

In 1973 werd het oude familiebedrijf C&S Valkenburg verkocht aan Marling Industries te Londen, een toonaangevend bedrijf in de bandwereld. Jan Szn. en Arie Hzn. Valkenburg bleven wel directeur in de vestiging aan de Glashorst en namens Marling Industries werd de heer P. Held mededirecteur. De verkoop van C&S gebeurde volgens Arie Valkenburg niet om financiële redenen, maar omdat op deze wijze de mogelijkheid werd geopend om ook naar het buitenland te exporteren. De Nederlandse markt was namelijk intussen te klein geworden. Bovendien had Marling Ind. in Boxtel een zusterbedrijf, waar men ook beschikte over mogelijkheden om band te weven. De Van Oerle Weverijen in Boxtel was vanouds ook een familiebedrijf en zelfs ouder dan C&S, want in 1975 kon Van Oerle Weverijen het 125-jarig bestaan vieren.

Dankzij de financiële support van het Britse moederbedrijf Marling bleef de firma C&S in staat het machinepark up-to-date te houden. Het bedrijf beschikte in die tijd dan ook over een zestigtal van de modernste weefmachines. Ook kwam in de jaren zeventig een nieuw type bandweefgetouw op de markt. Dit werkte met een zogenaamd naaldensysteem, dat in de plaats kwam van het oude beproefde spoelsysteem. Juist in die jaren bleek het niet gemakkelijk voor bandweverijen om te overleven. Een ander traditioneel Scherpenzeels bedrijf in handen van de familie Valkenburg, de 'Driekleur', zou in 1978 failliet gaan.

De moderne tijd

In 1985 nam Arie Valkenburg afscheid van het familiebedrijf C&S. Hij werd als directeur opgevolgd door W.J. van den Bichelaer. De firma C&S werd hierbij door Van den Bichelaer omschreven als “een extreem zelfstandig opererend bedrijf, dat uitsluitend financiële connecties onderhoudt met het Britse moederbedrijf”.

De firma C&S heeft in die tijd 70 werknemers en de fabriek aan de Glashorst had een vloeroppervlak van 4000 m² met 300 m² kantoor-

ruimte. In dat jaar 1985 werd C&S verder gemoderniseerd, er werd ondermeer een nieuwe verfmachine geïnstalleerd om de hijsbanden elke gewenste kleur te kunnen geven. Ook werden er in de confectie-afdeling twee volledig geautomatiseerde naaimachines geïnstalleerd en een trekbank voor hijsbanden met een trekkracht tot 50.000 kg.

De firma C&S produceerde in de tachtiger jaren banden bestaande uit synthetische vezels zoals polyester, polyamide en polipropyleen en de extreem sterke aramide-vezel (Kevlar) in breedtes van bandjes van 15 mm (voornamelijk gebruikt in de confectie-industrie) tot banden met een breedte van 350 mm die bestemd waren voor zware industriële toepassingen.

Joop Methorst achter één van de industriële naaimachines bezig met het afwerken van hijsbanden.

Het besluit om ook te exporteren naar het buitenland bleek een goede greep. Al snel zou 50 % van alle producten worden geëxporteerd, van Zweden tot Italië, van Engeland tot het Verre Oosten. Ook de automatisering begint vorm te krijgen, al in 1986 start C&S met een computersysteem voor orderverwerking, voorraadbeheersing, productieplanning en de administratie.

In 1986 blijkt wel de vergrijzing toe te slaan in het bedrijf. Van de 70 werknemers is meer dan de helft al langer dan tien jaar bij het bedrijf in dienst, waarvan sommigen al meer dan 40 jaar. Hierdoor gaat het bedrijf veel aandacht besteden aan opleiding en omscholing. Als eerste in de regio biedt C&S Valkenburg, in samenwerking met de arbeidsbureaus, in 1986 een cursus aan voor omscholing van werklozen. De cursus leidt op tot wever, scheerder, aanknoper of verver en het resultaat kon zelfs het vakdiploma garenverwerker zijn. Hoewel er in het begin wat scepsis bestond, bleek al snel dat deze vorm van personeelswerving de basis werd voor de toekomst van het bedrijf.

Opvallend is dat er ondanks de moeilijke tijden voor de textielindustrie in de jaren '80 toch concurrentie ontstond in deze sector, ja zelfs vanuit de eigen familie. In Den Bosch was de bandweverij Valtex in handen van Ton Valkenburg, tot groot verdriet van de familie C&S Valkenburg, want de assortimenten van de bedrijven overlaptten elkaar gedeeltelijk. Dichterbij huis richtte een andere zoon van Simon, Arie Valkenburg (geboren 2 november 1929) het bedrijf Hevatex op. In eerste instantie zou Arie deze zaak opzetten met de fabrikant Van Heek uit Twente. De naam Hevatex herinnert hier nog aan (He = Heek, Va=Valkenburg Tex = textiel). Er ontstond echter een conflict, waarna Arie alleen met deze fabriek verder ging. Deze Arie Valkenburg staat bekend als de patenthouder voor reflecterend kleefband, maar werd ook bekend, tot in de Tweede Kamer, in verband met een onderzoek naar fraude door een aangetrouwde neef, de toenmalig minister Eelco Brinkman.

Ondanks deze grote concurrentie bleef C&S Valkenburg overeind, vooral door zich goed op de markt te richten. Het principe van vraag en aanbod bleek een goede overlevingsstrategie. Daarnaast werden er investeringen gedaan om de fabriek mee te laten groeien en snel op de markt in te

Op 69-jarige leeftijd is tot ons groot verdriet na een ziekbed van bijna een jaar overleden onze oud-directeur en zoon van onze mede-oprichter, de heer

JAN J. VALKENBURG

Hij is meer dan 40 jaar aan ons bedrijf verbonden geweest. Zijn enorme inzet, deskundigheid en optimisme zullen ons altijd tot een voorbeeld zijn.

Commissarissen
Directie
Personeel
C&S Valkenburg en Co BV

Scherpenzeel, 26 mei 1997

kunnen spelen. Zo werden er twee nieuwe hallen en een personeelskantine bijgebouwd en werden de kantoren verbouwd.

In 1995 zou de allerlaatste Valkenburg afscheid nemen van het oude familiebedrijf. Jan (Jacob) was toen 66 jaar en zou helaas korte tijd later, op 26 mei 1997, overlijden.

Na 24 jaar eigenaar van C&S te zijn geweest wordt Marling Industries in 1997 overgenomen door Autoliv Inc. Dit op de beurs van New York genoteerde bedrijf ontwikkelt, produceert en levert veiligheidssystemen aan autofabrikanten over de hele wereld, vooral autogordels en airbags. Autoliv is wereldwijd marktleider op het gebied van safety systemen in auto's. In 2010 telde dit bedrijf maar liefst 38.000 werknemers in 29 landen. Deze overname zou echter maar van korte duur zijn, al in 1998 werd C&S Valkenburg overgenomen door Unitex. Unitex blijkt een groep zogenoemde anonieme investeerders te zijn uit onder anderen Amerika, Engeland en waartoe ook een bekende familie uit Italië behoort. Als

directeur wordt dhr. R. Boeve aangesteld en in het jaar 2000 telt C&S ongeveer 60 personeelsleden.

Ook in de 21e eeuw gaan de ontwikkelingen snel. Niet alleen is C&S ondertussen volledig overgeschakeld van natuurlijke vezels naar synthetische vezels, maar ook de directeuren volgen elkaar snel op. De heer R. Boeve wordt in 2003 opgevolgd door de heer F. Peters en na slechts één jaar wordt de heer Peters opgevolgd door de heer L. Knappe. Momenteel is de heer K. Eleveld directeur.

C&S Valkenburg is een modern bedrijf en blijft zich goed ontwikkelen. De laatste vijf jaar richt het bedrijf zich op modernere en efficiëntere productiemethodes en heeft hiertoe de modernste machines aangeschaft. Het is een bedrijf dat uitgroeide van de 19e eeuwse houten weefgetouwen tot de high tech industrie van de 21e eeuw.

Piet Valkenburg

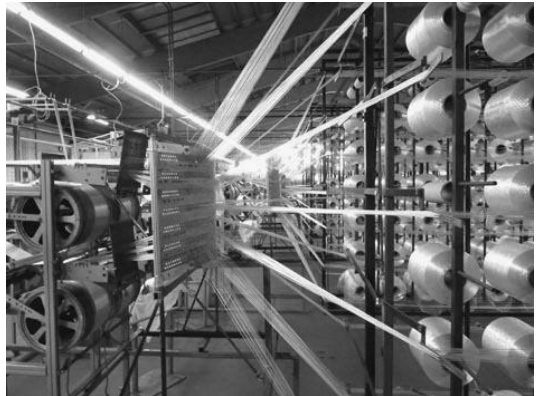
C&S, deel van fabriekshal anno 2011.

Met dank aan:

- Dhr. R. Wouters.
- Dhr. S. Valkenburg.
- Dhr. M. Wiersema.
- Dhr. J. Aarsen.

Bronvermelding:

- Familie-archief P. Valkenburg.
- Oud-Archief firma C&S Valkenburg.
- Diverse kranten:
De (Nieuwe) Holevoet,
De Scherpenzeelse Krant, Amersfoortse Courant.
- "Nederlandse Historiën", deel: Scherpenzeel. Ver. Oud-Scherpenzeel.
- "Scherpenzeel in woord en beeld". Ver. Oud-Scherpenzeel.
- "Scarpenzell Voor en Na" door M. Van der Zwaal.
- "Leven en Werken in Scherpenzeel" door Drs. J.A.M.L. Huijts.
- "De arbeidende klasse in Nederland in de 19e eeuw", door I.J. Brugmans.
- Heemkundekring Boxtel.
- Diverse Internet sites, w.o. Wikipedia.

OPEN MONUMENTENDAG, ZATERDAG 10 SEPTEMBER 2011

Dit jaar was het weer de beurt aan de gemeente Scherpenzeel om de jaarlijkse Open Monumentendag te organiseren die voor de 25^e keer plaatsvond. De gemeente, de vereniging Oud-Scherpenzeel en de Breehoek hebben de handen in elkaar geslagen om een interessant programma samen te stellen. Het thema voor Open Monumentendag was dit jaar: *'Nieuw gebruik-Oud gebouw'*. Een thema dat voor veel historische gebouwen in Scherpenzeel van toepassing bleek te zijn.

Om 09.30 uur vond de officiële start van Open Monumentdag 2011 plaats op de meest historische plek die wij hebben, bij Huize Scherpenzeel. Na een kort welkomstwoord door de burgemeester werd door een contingent schutters in vol ornaat middels een drietal saluutschoten Open Monumentendag geopend.

Het weer was prima en zo'n 50 genodigden maakten van de gelegenheid gebruik om onder leiding van Wim Schimmel de NH-Kerk te bezoeken. Daar werd uitleg gegeven over de geschiedenis van de kerk en kon een orgelconcert beluisterd worden. Het was deze dag namelijk ook Nationale Orgeldag. Na dit bezoek aan de kerk

wandelde het gezelschap naar Het Heerenhuys, voormalige *'Wilhelmina Ziekenverpleging'*, aan de Dorpsstraat 180, thans bewoond door de familie Osnabrugge. In de gezellige achtertuin van dit pand kon men genieten van koffie met een heerlijke wafel, vers gebakken door de *'Vlegelmutsen'*.

Van 11.00 – 16.00 uur waren doorlopend een vijftal historische panden in Scherpenzeel, al dan niet met een nieuw gebruik, opengesteld voor het publiek. Behalve Huize Scherpenzeel, de Grote Kerk en Het Heerenhuijs waren ook het Koetshuis in het park en het ‘Hoge Huys’ (Dorpsstraat 168) geopend. In het Koetshuis hielden wij als vereniging Oud-Scherpenzeel een Open Dag waarvoor een kleine expositie met ook als thema ‘Nieuw gebruik - Oud gebouw’ was ingericht.

Prijsuitreiking

In het Koetshuis vond rond twaalf uur een korte prijsuitreiking plaats. Tijdens de Kultuurdag in De Breehoek op zaterdag 27 augustus jl. was door de vereniging Oud-Scherpenzeel namelijk een kleine prijsvraag gehouden, waarbij de deelnemers antwoorden moesten zien te vinden aan de hand

van vier voorwerpen en vier foto’s. Mevr. A. Zwaan en dhr. T. Van Bruggen uit Scherpenzeel hadden beiden zeven antwoorden goed en mochten daarom uit handen van voorzitter Wim Schimmel een boekenpakket over de geschiedenis van Scherpenzeel in ontvangst nemen (*foto*).

Kulturhus De Breehoek

In Kulturhus De Breehoek konden bezoekers tijdens deze Open Monumentendag tussen 13.30 – 17.00 uur hun oude al dan niet waardevolle spulletjes laten taxeren. Het thema was ‘Toen gemaakt nu veel waard?!’ met als verwijzing naar het bekende TV-programma de toevoeging ‘Kunst of Kitsch?’.

De heer A. van Keulen (antiek).

*De heer R. Eggersman
(sieraden, goud en zilver).*

Door verschillende experts werd belangeloze medewerking verleend om objecten te taxeren. De heer C. Lucht als expert in schilderijen en aquarellen, de heer R. Eggersman voor sieraden, goud en zilver, de heer A. van Keulen voor antiek en de heer J. Huibers voor glaswerk en meubels. Helaas moest de heer A. Molendijk (oude boeken, handschriften en Bijbels) op het allerlaatste moment om gezondheidsredenen afzeggen. Door de vereniging Oud-Scherpenzeel zal echter worden gezien of de mensen die onverrichterzake met hun oude boeken naar De Breehoek kwamen volgend jaar wellicht alsnog in de gelegenheid gesteld kunnen worden om hun bezit te laten taxeren.

Ook vonden in De Breehoek 's middags kinderactiviteiten plaats. Ook hier werd het thema van Open Monumentendag gevolgd. Met behulp van oude voorwerpen konden de kinderen in een verhuisdoos een eigen kamer / slaapkamer in elkaar knutselen. Van al deze dozen werd dan vervolgens een geheel nieuw huis samengesteld.

De Open Monumentendag was een succes en de opengestelde panden trokken veel bezoekers. Niet alleen inwoners van Scherpenzeel, maar ook uit omliggende gemeentes en van verderweg, uit Eindhoven, Rotterdam en zelfs Engeland en Amerika wisten geïnteresseerde bezoekers Scherpenzeel te vinden.

Het weer werkte prima mee en de organisatoren hadden eer van het vele werk dat in deze Open Monumentendag was gestoken!

Piet Valkenburg

CORRECTIES EN AANVULLINGEN

Van mevr. Erna Slob ontving de redactie n.a.v. de foto van zangver. *Soli Deo Gloria* op pag. 28 in het vorige nummer (juni 2011) een correctie op een naam. Bij nummer 12 staat vermeld: Ton v.d. Pol, dit moet echter zijn Cath(erine) v. d. Pol-Ton.

✂-----✂-----✂-----✂-----✂

Ondergetekende, Dhr/ Mevr.: _____

Straat en huisnummer: _____

Postcode + woonplaats: _____

E-mailadres: _____

geeft zich op als lid van de Vereniging "Oud-Scherpenzeel" tegen een contributie van € 15,00 per jaar.

Handtekening: _____